

842. VERMOEIDHEID, AFMATTING, UITPUTTING.

Vermindering van krachten.

Vermoeidheid is een vermindering van krachten tengevolge van zware of langdurige arbeid.

Afmattig is zware vermoeienis, uitputting van krachten door te sterke of te langdurige inspanning van lichaam of geest.

Uitputting is een hoge graad van vermoeidheid of afmattig, het geheel verbruiken als het ware van de hoeveelheid kracht, waarmee het lichaam of de geest toegerust is.

Van vermoeidheid kon hij niet meer verder. Na die lange tocht waren wij geheel uitgeput van vermoeidheid.

Des avonds in het nachtverblijf uit te rusten, meer nog van afmattig der ziel dan van het lichaam. De dood naderde hen gelijk een slaap van afmattig. (CONSCIENCE)

Door uitputting van krachten, kon hij de reis niet voortzetten.

843. VERMOGEN, GAVE, BEGAAFDHEID, TALENT.

Vermogen duidt op de kracht die iemand heeft om door zijn verstand iets tot stand te brengen.

Gave is een vermogen van het lichaam of van de geest, dat de persoon aangeboren is en daarom als een gave of geschenk van God of van de Natuur beschouwd wordt.

Begaafdheid is het bezit van aanleg of talent.

Talent ziet op aanleg, op natuurlijke begaafdheid, in 't algemeen of voor een bepaalde zaak, die echter verdere ontwikkeling behoeft.

Die jongen heeft goede vermogens. Het vermogen om te denken.

Wel bezat hij de gave der welsprekendheid. Weet wel in welke hoge mate u de gave van wellevendheid is gegund. Een redenaar, door de natuur met uitstekende gaven bedeeld.

Aan zijn begaafdheid voor de kunst twijfelt niemand. Heb moed, Ernest, met uw begaafdheden kan men het ver brengen in de wereld.

Laat ons betreuren dat zo menig jong talent geknot wordt in zijn opgroei, zoveel vruchtbaarheid gedoemd tot misgeboorte. Hij zuchtte over zijn gemis aan energie, om zijn onbeduidende talenten tot iets hogers te ontwikkelen.

844. VERMOGEN, KRACHT, STERKTE, MACHT.

Vermogen heeft betrekking op de grenzen, die gesteld zijn aan iemands krachten; het duidt gewoon aan, dat men in staat is de werking te verrichten, zonder dat men ze echter uitvoert; het kan een werking teweeg brengen. Soms betekent het ook *invloed*.

Kracht is het vermogen om een werking te verrichten, ofwel de oorzaak, die een werking teweeg brengt of wijzig.

Sterkte is het vermogen om aan een kracht weerstand te bieden.

Macht veronderstelt het bezit van een grote mate van kracht, die men volkomen beheerst; het is het vermogen om invloed uit te oefenen, in hoofdzaak, maar toch niet uitsluitend, door zijn maatschappelijke positie. Soms duidt het uitsluitend lichamelijke kracht aan.

Het vermogen om te spreken. Ik zal doen wat in mijn vermogen is. Hij heeft veel vermogen op zijn omgeving.

Hij bezit vooral veel kracht in zijn armen. De kracht van de wind. De zwaartekracht.

Door de sterkte van zijn gestel is hij die zware ziekte te boven gekomen.

De sterkte der verdediging lag vooral in het heuvelachtig terrein. Hij heeft de macht om te doen wat hij wil. Een grondwettelijk vorst bezit geen onbeperkte macht. Uit alle macht schreeuwen.

845. VERNEDEREN (ZICH), VERLAGEN (ZICH).

Zich vernederen kan zowel in gunstige als in ongunstige zin gebruikt worden. In gunstige zin betekent het zich verootmoedigen; in ongunstige zin : handelen of spreken beneden zijn waardigheid.

Zich verlagen wordt enkel in ongunstige betekenis gebruikt. Men verlaagt zich door iets te doen, dat de zedelijke waarde van de mens vermindert.

Zich voor God vernederen. Zich voor iemand vernederen.

Zich verlagen tot misdrijf.

846. VERNIELEN, VERNIETIGEN, VERWOESTEN.

Aan het bestaan van iets een einde maken.

Vernielen wordt alleen gezegd van zaken; het duidt aan, dat de delen van elkaar gescheiden worden, zodat het voorwerp onbruikbaar gemaakt wordt.

Vernietigen betekent letterlijk : tot niet maken, dus zodanig dat er niets overblijft. Daar echter volkomen vernietiging niet mogelijk is, wordt het meestal in figuurlijke zin gebruikt. Het duidt dan op het te niet doen van menselijke handelingen of instellingen.

Verwoesten betekent eigenlijk : woest maken, tot een woestijn maken, en vandaar bij uitbreiding : te gronde richten, tot een puinhoop maken.

Die aap van een jongen vernielt alles.

Het besluit werd vernietigd. Dat woord vernietigt al mijn hoop. Die legerafdeling werd totaal vernietigd.

Bij een vijandelijke luchtaanval werd de kerk geheel verwoest. De vijanden hebben deze streek verwoest.

847. VERONDERSTELLEN, VERMOEDEN, GISSEN.

Iets voor waarschijnlijk houden, hoewel men geen voldoende zekerheid heeft.

Veronderstellen is iets als zeker aannemen, dat men weet nog niet bewezen te zijn, meestal met de bedoeling er gevolgtrekkingen uit te maken en door verdere redenering tot de waarheid te komen.

Vermoeden wordt gezegd, wanneer men enige subjectieve zekerheid heeft omtrent de waarheid van wat men veronderstelt.

Gissen is uit de verschillende veronderstellingen de waarschijnlijkste kiezen, door op grond van gegevens, die men bijna genoegzaam acht, een gevolgtrekking te maken.

Veronderstel dat ge uw proces wint, wat dan nog? Ik veronderstel, dat hij wel zal slagen, daar hij steeds flink gewerkt heeft.

Ik vermoed, dat hij zich verlaat heeft en daarom later zal komen. Ik vermoed, dat uw vriend de trein heeft gemist.

Een soort van schroom weerhield hem de naam der onbekende te noemen, die hij dan ook alleen maar gissen kon. Wanneer hij maar gissen kon, dat zij iets verlangde, spaarde hij het zweet zijns aanschijns niet.

848. VEROORZAKEN, TEWEEGBRENGEN, AANRICHTEN.

Veroorzaken drukt het algemene begrip uit.

Teweegbrengen veronderstelt het veroorzaken of doen ont-

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

